

70 yaşın zirvəsində

Xalq artisti Alim Məmmədovun doğum günüdür

İnsan yaşa dolduqca müdrikləyir. Həyat yolu onu zamanın çığırdında enişli-yoxuşlu imtahanlarında daha da möhkəmləndirir. Amalidrakı uğrunda daha mətin edir. Bu gün haqqında söhbət açmaq istədiyimiz sənətkarımızda ömrünün müdrikləyir. Bu gün haqqında söhbət açmaq istədiyimiz sənətkarımızda ömrünün müdrikləyir.

Hər zaman sevdiyim aktyor və ya rejissor haqqında yazmaq istədikdə çox düşünməli oluram. Çünki oxucuya həyat və səhnə qəhrəmanını tanımaq həç də asan deyil. Yene də düşünürəm. Gözələrim öndə bir aktyorun səhnə yolu canlanı.

Hər zaman uğurları

və obrazları ilə yaxından tanış olduğum səhnə fədasısının artıq 70 yaş tamarı olur. Elə bil ki, bütün olanlar dünən idi. Ancaq onun həyatı və heyatı də tanıdığım zaman kəsiyindən 33 il keçir. Bu zaman mən də Gəncə Dövlət Dram Teatrında müqavilə əsasında aktyor olaraq çalışığa başlanmışdım. Teatrın səhnesində 1986-cı ildə quruluşçu rejissoru Arif Ağayev olan Tatar dramaturqu Şərif Xusainovun "Ana vüqarı" psixoloji dramı üzərində məşqlərə başlandı. Rol bölgüsündə mani də unudmadılar. Kənan obrazını mən oynamağı oldum. Bu pyesdə bir çox sənətkar rol almışdı. İslam obrazında isə ...

Alim Tahir oğlu Məmmədov 25 sentyabr 1950-ci ildə Gəncədə anadan olub.

O, 1957-ci ildə 21 nömrəli tam orta məktəbin birinci sinfinə daxil olub 1965-ci ildə həmin məktəbin səkkizcisi sinfini, 1968-ci ildə isə 18 Nəli fəhlə və gəncər məktəbinin onbirinci sinfini bitirib. 1967-ci ildən tələyini Gəncə Dövlət Dram Teatrına bağlayaraq yarımdövrü heyət aktyoru olaraq fəaliyyəti başlayıb. 1969-cu ildə hərbi xidmətə çağırılan Alim Məmmədov 1972-ci ildə hərbi xidməti başa vuraraq yenedən doğma teatrına qayıdıb. Bir müddət burada aktyor olaraq çalışdıqdan sonra 1972-ci ildə M. A. Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun "Mədəni-maarif" fakültəsinin qiyyəti şöbəsinə daxil olaraq 1977-ci ildə ixtisası dərəcəli maarif işçisi ixtisasına yiyələndi. 1977-ci ildən isə devamı olaraq Gəncə Dövlət Dram Teatrında aktyor olaraq fəaliyyət göstərir. 1981-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti, 1992-ci ildə isə Xalq artisti fəxri adlarına layiq görüldü. Aktyor müxtəlif illərdə Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən fəxri fərmanlar və pul

mükafatlarına əlavə də 1994-cü ildə teatr səhnesində illən ən yaxşı ifaçısı üçün Nəsibə Zeynalova adına mükafat komissiyasının qərarı ilə "Cavad xan" tarixi dramındakı Cavad xan obrazının ifasına görə "İlin ən yaxşı aktyoru" mükafatı və Fəxri diplomu ilə təltif olub.

Xalq artisti Alim Məmmədov yaradıcılığı dövründə səhnədə əsasən dramatik-psixoloji və romantik ruhlu tamaşalarda daha şövlə oynayıraq, lirlik-psixoloji janrlı tamaşalarda özünün emosional ifadə vasitələrinin təbiiyyəti, cazibədarlığı ilə hər zaman seçilməyi bacarıb. O, hər zaman obrazlarını lirizmə, həm də qəltanlı drammatizmə səm təmpri ilə pəyestirin janrına və obrazların xarakterinə uyğun tərzədə yaradıcıdır xüsusiyyətlərini zənginləşdirən bir aktyor olaraq tamaşaçığı sevgisini qazana bilib. Onun milli klassik dramaturqlarımızın müxtəlif janrlı əsərlərində oynadığı obrazlarındən

Mustay Kərimin "Odu atma, Prometei!" (Tərcümə edən Eyvaz Bərgali, quruluşçu rejissor, əməkdar incəsənət xadimi Yusif Bağirov, rəssamı Dmitri Vavzadə) iki hissəli, altı şəkildən ibarət olan faciəsində aktyorun məharətlə yaratdığı Prometei surəti maraqla qarşılanan və çox uğurlu səhnə həllini tapan obrazlarından biri hesab edilir.

Onun ifasında Prometei tipik, real və orijinaldır. Aktyor səhnədə maraqlı oyun tərzii ilə obrazın psixoloji əlaməti və məqsədini tam olaraq təqdim etməyə müvəffəq ola bilirdi. Aktyor ifası ilə faciə janrının psixoloji unsurlarını həssaslıqla duyur, onu ifadəli vasitələrlə təqdim edə bilirdi. Aktyorun obrazlarının mahiyyət etibarilə müxtəlif çalarlarından söhbət düşərək xalq artisti, rejissor Mehdi Məmmədovun 15 yanvar 1977-ci ildə "Ədəbiyyat və İncəsənət" qəzetində

lenlərin bir nümunəsi olaraq maraqlı surətlər qəliyyəsinə dəxildir.

Gəncə Dövlət Dram Teatrının səhnesində 30 mart 1974-cü ildə ilk ictimai baxışının keçirilməsi ilə diqqət çəkən M. F. Axundzadənin "Aldanmış kəvəkib" əsərinin motivləri əsasında yazıçı-dramaturq Alim Məmmədovun "Ulduzlar görüşəndə" pyesi maraqlı səhnə həllini tapın, müasirliyi, orijinal güclü dramatik səciyyəsi və uğurlu rejissor traktovkəsi ilə maraqlı doğuran quruluşlarındən biri olaraq bu gün də xatırlanır.

Mövzusu tarixdən götürülsə də

əsrin qayəsində tamaşaçıların maraqlandıran hadisələrin doğuluşu, iki bir-birinə zidd qüvvələrin üz-üzə dayanması, xüsusi Şah Abbas rəzalı, despotizmi, fəlakəti, Yusif Sərrac isə ədəli, yüksək ideaları təmsil edir. Bu quruluşda xalq artisti Alim Məmmədov yaratdığı Sahib Kamal və Hakim Şah Abbas obrazlarındakı yüksək ifa tərzii ilə hadisələrin gedişində hər iki obrazın xarakterini açmaqla sərbəz və onun törətdiyi fitnə-fasadları, xalqa, tərəqqiyə zidd mahiyyətin bütün çalarları ilə aşkara çıxarılmasına müvəffəq olur. Aktyorun yaradıcılığında həminçin Sokokun "Antiqona"da Hermon, U. Şəkspirin "İll - Riçard"da Georq, "Ottello"da Kassio, M. Lermonovun "İki qarışda"da Yuri, A. Ostrovskinin "Daha bir qurban"da Mikael, M. Qorkinin "Qoca"da İvan Vasilyeviç, A. Salnskinin "Təbiiç qız"da Krukiç, V. Şükşinin "Diribaz adamlar"da Qaraçin, A. Baranqanın "İctimai ray"da Turkulets, N. Hikmətin "Domokun qılıncı"da Apteçki oğlu, D. Valeyevin "Vıccan məhkəməsi"də Revil kimi tərcümə əsərlərini tamaşalardanda oynadığı səhnə personajları da maraqlı baxılan uğurlu surətləri sıtsiləsinə dəxildir.

Xalq artisti Alim Məmmədov həminçin 1979-cu ildə yazıldan "Slavyan gözəlinin hekayəti" tamaşası ilə həyata qədəm qoyan "Zərrabi" Niza-

mi Poeziya Teatrının səhnesində böyük şairin obrazını ustalıqla, maraqla yaratmağı müvəffəq olub.

Burada Nizami "Xəmsə"si

motivləri əsasında hazırlanan tamaşalar tematik cəhətdən rangarəng olmaqla yanaşı həmçin müasirliyi ilə də hər zaman diqqət çəlib edib. "Zərrabi" Nizami Poeziya Teatrında tamaşa qeyulən səhnə əsərlərində yəknəsəlik duyulmur, konkretliyi, yığcamlığı, qısa və dolğun məzmunu, vahid süjet xətti, aydın məqsədi və ideyası ilə biri digərindən fərqlənir. Rejissor fərdiyətinin hər tamaşada qabarıq şəkildə özünü büzə verməsi göstərilən əsərlər müvəffəqiyyətinin şertləridən əsas amillərdən hesab edilir. Bu baxımdan teatrın səhnesində "Gül və Zəhər", "Şairin gənclik illəri", "Xeyir və Şər", "Hikmət axşamı", "Şair və Hökmdar", "İsgəndər və Nüşabə", "Zəhmət dastanı", "Yeddi Gözəl" və digər tamaşalarda Nizami Gəncəvi surəti aktyorun uğurla yarada bildiyi obrazı hesab edilir.

Alim Məmmədov həminçin "Azərbaycanfilm" kinostudiyasının istehsal etdiyi "Bir cənub şəhərində" filmində Sabir, "Göz qabağında şeytan" filmində Məmmədov, "O dünyadan salam" ("Ölümlər) filmində Heydər ağa, "Qara volqa" filmində Mayor Bircəli, "Uluxanlı məkəbi 125" sənədi filmində Aparıcı, "Qisas almada nölme" filmində Mahmud, "11 B sinfi" filmində müəllim, "Kənatın açarı" filmində Akademik kimi maraqlı ekran surətlərinə çəkilib.

Sənətkar ömrü yaşanan illərlə deyil, görülən əməllərlə ölçülür. Sənətkar var ki, ömrünü "yüksək titullar qazanmağa" sarf edir, qısa bir zamanda sənətin zirvələrini fəth edir. Sənətkar da var ki, qəbini pılla-pılla arıdır, öz insani və vətəndaşlıq borcunu təmkinli, hay-küysüz yerinə yetirir, məqsədi, əməli uğrunda daima hərəkətdə, imkənizə olur. Ən əsas ustad da var ki, onun sənət yolu bir teatrın yaradıcılığı yofudur, səhnəyə gətirdiyi hər bir yenilik bir teatrın yeniliyidir. Yaradığı hər bir obraz həttə əpələdik olsa belə, tamaşaçının yaddaşına əbədli həkk olunur, öz xalqının milli səravətinə, milli təarixin bir sahifəsinə çevrilir. Mənavi güc, idrak aydınlığı ilə həyatın həqiqət səviyyəsinə enir.

Anar Bircəliyev Teatrşünas

hesab edilən M. F. Axundzadənin "Hacı Qara"da Heydər bəy, N. B. Vəzirovun "Müsbətə Fəxrəddin"də Fəxrəddin, H. Cavidin "Maral"da Nadir bəy, C. Cabbarlının "Ayidin"da Aydin, "Almas"da İbad, "Oktaf El oğlu"da Oktaf, S. Vurğunun "Vaçif"de Eldar, "Fərhəd və Şirin"de Fərhəd, S. Rəhmanın "Nişanlı qız"da Aslan kimi obrazları hər zaman aktyor oyun tərzii, əlverişli və rəngarəngliyi ilə seçilib.

Sözsüz ki,

səhnədə hər hansı bir obrazı yaratmaq, onu istədiyiniz şəkildə tamaşaçığı çatdırmaq aktyordan böyük bacarıq və istedad tələb edir. Yaradığı obraz tamaşaçı tərəfindən sevilib böyük alqışlara qarşılanırsa demək aktyor məqsədinə nail olub. Bəzən aktyorun yaratdığı bir obraz belə bir teatrın ümumi inkişafı yolu ilə qılınmaz surətə bağlı olur. Bir aktyorun teatr məktəbinə çevrilib. Bu baxımdan Gəncə Dövlət Dram Teatrının səhnesində ilk ictimai baxışı 4 noyabr 1982-ci ildə təsadüf edən

derc edilərək qələmə aldığı "İkinci görüş" adlı məqaləsində oxuyuruq: "*Sokokun "Antiqona" faciəsində digər gənc iştirakçı Alim Məmmədovun yaratdığı Hermon obrazı əslində Antiqonanın münəqışəsini və mübarizəsini davam etdirir. O, Kreontun hakimi - mülükə, tiranlıq iddiasını səhnədə öz oyununu ilə casarətlə ifşa edir*".

Alim Məmmədov çağdaş Azərbaycan yazıçılarının dram əsərlərində də maraqlı səhnə surətlərini yaradılmasına müvəffəq olub. Belə ki, S. Rüstəmin "Qocaq Nəbi"de Qocaq Nəbi, Z. Xəlilin "Şairin yuxusu"da Nizami, M. İbrahimovun "Hayat"da Abbas, A. Məmmədovun "Ulduzlar görüşəndə"də Sahib Kamal və Hakim Şah Abbas, S. Qədirzadənin "Gözəllik ondur"da Elşən, İ. Melikzadənin "Yaxın adam"da Bəhmen, İ. Şixlinin "Odlu çarparlar"da Kapitan Aslan, İ. Əfəndiyevin "Uçatılan"da Ərşad, N. Həsənzadənin "Atabəylər"de Toğrul bəy, N. Məmmədlinin "Cavad xan"da Cavad xan, "Unutmaq istəyirəm"de Nicat, Ə. Hacızadənin "İlkin gəlin"de Əlmeddin kimi obrazları deyil-